

TARPUKARIO LIETUVOS TEISĖJOS

Alfredas Vilbikas⁹¹²

DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.21.7>

SANTRAUKA

Straipsnyje aptariamas moterų dalyvavimas ir savęs realizavimas teismų sistemoje tarpukario Lietuvoje.

Iki pat 1917 m. Rusijoje moterims buvo draudžiama baigus studijas dirbti advokatėmis ar teisėjomis, nes tai tik vyriška profesija, taip buvo įteisinta moterų diskriminacija, o apie lygias teises niekas nekalbėjo, nes nebuvo lyčių lygybės.

Kai Lietuvoje atsirado teisinė bazė, 1918 m. lapkričio mėn. 2 d. buvo priimta pirmoji laikinoji Lietuvos Konstitucija, kurioje buvo suteikta teisė balsuoti moterims, tada lyčių lygybė iš lėto ėmė skintis sau kelią.

Analizuojant archyvinius duomenis apie moterų teisės studijas Vytauto Didžiojo universitete, jų galimybes įsidarbinti teismo įstaigose bei jų teisinę karjerą teismuose, straipsnyje atskleidžiami moterų, dirbusių teisėjomis tarpukario Lietuvoje, veiklos dinaminiai pokyčiai lyčių lygybės aspektu.

Nors formaliai lyčių lygybė buvo deklaruojama, tikrosios lyčių lygybės nebuvo, nes stereotipai buvo labai aiškiai išreikšti moters atžvilgiu. Tarpukario Lietuvoje diskriminaciniai santykiai lyčių lygybės aspektu šiek tiek mažėjo.

Konstatuoti pozityvūs pokyčiai moterims studijuojant teisės mokslus Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto teisės skyriuje nepriklausomybės laikotarpiu.

Straipsnyje analizuojamas moterų teisėjų dalyvavimas teismų sistemoje lyčių lygybės aspektu, pradedant Rusijos okupacijos laikotarpiu ir baigiant dabartine situacija.

1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, moterų teisėjų santykis tarp visų teisėjų ėmė iš esmės keistis, dabar Lietuvoje tarp teisėjų yra realizuotas lyčių lygybės principas.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Teisėjos, Teisų fakultetas, studentai, diplomai, universitetas, teisinis išsilavinimas, teismo kandidatės, teisėjo egzaminai, priesaikos, represijos, lyčių lygybė.

⁹¹² Autorius (g. 1953 06 19, Varėnoje), 1981 m. baigė VU Teisės fakultetą, iki 2018 m. birželio 19 d. Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas, Šiaulių universiteto lektorius.

ĮVADAS

Lyčių lygybės problematika analizuojama G. Purvaneckienės (1994), m. Taljūnaitės (2005), V. Šidlauskienės (2005), L. Stundžienės moksliniuose darbuose. Jos analizuoja lyčių lygybės būklę Lietuvoje, moterų visavertį dalyvavimą politikoje, valdyme ir socialiniame gyvenime. Problema aktuali todėl, kad Lietuvoje lyčių lygybės teisinėje sistemoje problematika nebuvo analizuota. Duomenų šia tematika dėl lyčių lygybės bei moterų įsitraukimo į teisės dalykus, į teisinę tematiką nėra, tai rodo tyrimo aktualumą. Niekas neanalizavo jų įsitraukimo lyčių lygybės aspektu teismų sistemoje.⁹¹³

Tyrimo objektas – moterų dalyvavimas ir savęs realizavimas teismų sistemoje tarpukario Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – atskleisti moterų dalyvavimo teismų sistemoje dinامينius pokyčius lyčių lygybės aspektu Lietuvoje tarpukario laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

- Išanalizuoti archyvinis duomenis apie moterų savęs realizavimą teismų sistemoje: studijuojant teisę ir dirbant teisėjo darba;
- Įvertinti moterų dalyvavimo teisinėje sistemoje pokyčius Lietuvos tarpukario laikotarpiu.

Metodologija ir metodai.

Tyrimo metodologinis pagrindas – istorinis lyginamasis. Atliekant tyrimą taikytas archyvinių dokumentų ir šių dokumentų duomenų turinio tyrimo analizės metodas. Analizuota archyvinė medžiaga nuo XX amžiaus pradžios iki XXI amžiaus antro dešimtmečio pabaigos.

Siekiant nurodyto tikslo išsamiai atskleidžiama analizuojamojo istorinio laikotarpio konteksto analizė.

TEISĖJŲ MOTERŲ IR VYRŲ SANTYKIS TARPUKARIO LIETUVOJE

Moterys šimtmečius buvo laikomos silpnesne ir labiau pažeidžiama lytimi. Lietuvos moterų emancipacijos raida yra glaudžiai susijusi su modernųjų idėjų sklaida: 1905 m. Lietuvoje organizuotas moterų judėjimas dėl rinkimų teisės ir galimybės dalyvauti atkuriant nepriklausomą valstybę. Pirmieji laimėjimai, jau tais pačiais metais, buvo pasiekti Didžiajame Vilniaus Seime. Jo dokumentuose deklaruota moterų ir vyrų lygybė bei visuotiniai lygūs Seimo rinkimai⁹¹⁴.

1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės aktas skelbė Lietuvos valstybės atkūrimą demokratiniais pagrindais. 1918 m. lapkričio 2 d. moterims buvo suteikta balsavimo teisė,

⁹¹³ G. Purvaneckienė, „Lyčių lygybė Lietuvoje sociologiniu požiūriu“. *Moters pasaulis* (1994, Nr.3); M. Taljūnaitė, *Lyčių lygybės politika Lietuvoje// Viešoji politika lyčių lygybės aspektu*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005); V. Šidlauskienė, *Vyriausybės vaidmuo formuojant lyčių lygybės politiką// Viešoji politika lyčių lygybės aspektu*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005); L. Stundžienė, „Lyčių politika Lietuvoje: moterys ir vyrai moksle“, *Klėja* (2002, Nr. 1).

⁹¹⁴ T. Birmontienė. „Moterų teisių raida Lietuvoje: konstitucinis pripažinimas, pilietinio lygiateisiškumo siekis“. *Jurisprudencija* (2006 12(90)).

ši teisė buvo įrašyta į pirmąją laikinąją Lietuvos Konstituciją, Valstybės tarybos priimtą 1918 m. lapkričio mėn. 2 d.⁹¹⁵

Nepriklausomoje Lietuvoje moterys pagal Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos pamatinius dėsnius įgijo visišką teisinį veiksnumą. Moteris ribojo jau ne teisiniai suvaržymai, bet kur kas sunkiau įveikiami stereotipai, kurių nepaisyti galėjo tik labai drąsios ir saviimi pasitikinčios asmenybės.

Moterys Lietuvoje po 1918 m. savo veiklos drąsa ir ryžtingumu pasiekė daug ir buvo pavyzdys Baltijos ir kai kurioms kitoms šalims Europoje ir Pasaulyje.

XX a. pradžioje moteris, einanti teisėjo pareigas, buvo retas atvejis ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. Kaip rašė tarpukario spauda, 1932 m. Lenkijoje dirbo dvi moterys mažamečių teismuose. Nei Latvijoje, nei Estijoje moterų teismuose nebuvo. Estija moterų nepriimdavo net teismų kandidatėmis. Vokietijoje dirbo viena moteris mažamečių teismuose, kituose teismuose moterų nebuvo. Anglijoje Londono teisme buvo viena moteris. Skandinavijos valstybėse taip pat dirbo viena moteris⁹¹⁶. Taigi Lietuva buvo pavyzdys kitoms valstybėms.

Tai, kad Elena Jackevičaitė buvo paskirta teisėja jau nuo 1926 m., yra vienas iš Lietuvos visuomenės modernėjimo ženklų, bylojančių apie jaunos valstybės raidą bei modernybės brandą, proveržį lyčių lygybės aspektu.⁹¹⁷

Iš visų 427 Lietuvos teisėjų, dirbusių nuo 1918 iki 1940 m., 11 buvo moterys: Elena Jackevičaitė⁹¹⁸, Elena Masiulytė⁹¹⁹, Bronė Juškytė Uogintienė⁹²⁰, Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė⁹²¹, Jadvyga Žukaitė Gaudušienė⁹²², Irena Garmiūtė Eitutienė⁹²³, Emilija Kvedaravičiūtė Vambutienė⁹²⁴, Marija Joana Jakovickaitė Digrienė⁹²⁵, Ona Puodžiūnaitė Janulionienė⁹²⁶, Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė⁹²⁷ ir Elena Griškevičiūtė Veličkienė⁹²⁸. Moterys tarp teisėjų sudarė tik 2,6 %, o vyrų – 97,4 %.

MOTERŲ TEISINIS IŠSILAVINIMAS TARPUKARIU

Lietuvos bendros kompetencijos teismų sistemą įteisino 1918 m. antras Valstybės tarybos priimtas teisės aktas po Laikinosios konstitucijos pamatinių dėsnių, tai yra Laikinasis teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymas, kuriame buvo numatyta trijų pakopų teismų

⁹¹⁵ Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai. Laikinosios vyriausybės žinių papildymas (1918, Nr.1), 22 straipsnis.

⁹¹⁶ Skruzdė. „Pasikalbėjimas su teisėja Elena Jackevičaitė“, Moteris (1932, Nr. 6).

⁹¹⁷ A. Vilbikas, Teismai ir teisėjai Lietuvoje (1918 – 2018), (Kaunas: UAB Eurispada, 2018).

⁹¹⁸ Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

⁹¹⁹ Žr. ten pat.

⁹²⁰ Žr. ten pat.

⁹²¹ Žr. ten pat.

⁹²² Žr. ten pat.

⁹²³ Žr. ten pat.

⁹²⁴ Žr. ten pat.

⁹²⁵ Žr. ten pat.

⁹²⁶ Žr. ten pat.

⁹²⁷ Žr. ten pat.

⁹²⁸ Žr. ten pat.

sistema. Žemiausia teismų grandis buvo taikos teisėjai, kurių teritorijoje buvo iki 20 tūkstančių gyventojų ir vadinosi nuovada. Antra teismų grandis buvo apygardos teismai, kurių tuo metu buvo tik du, tai yra Kauno ir Marijampolės apygardos teismai, kurie sprendė bylas ir kaip pirma, ir apeliacinės instancijos. Trečioji grandis – Vyriausias Lietuvos tribunolas, kaip apeliacinė instancija apygardos teismų byloms, kurių sprendimai buvo galutiniai ir neskundžiami. Teisėjus skyrė į pareigas ir atleido iš pareigų Teisingumo ministras, apygardos teismų ir Vyriausiojo Lietuvos tribunolo narius – pradžioje Lietuvos Tarybos prezidiumas, vėliau Respublikos prezidentas.⁹²⁹

1933 m. liepos 11 d. priimtas Teismų santvarkos įstatymas reformavo teismų sistemą. Žemiausia grandimi tapo apylinkės teismai, antra grandimi tapo apygardų teismai, kurių jau tuo metu buvo penki. Atsirado nauja grandis Apeliaciniai rūmai ir išliko Vyriausias Lietuvos tribunolas. Visus be išimties teisėjus skyrė Respublikos prezidentas. Pagal šį įstatymą teisėju tapti galėjo 25-erių sulaukę asmenys ir turintys aukštąjį išsilavinimą, išbuvę kandidatais dvejus metus, išlaikę teisėjo egzaminus bei bent vienerius metus teisme ėję sekretoriaus ir kitas pareigas. Apygardos teismo teisėju pretenduoti galėjo tik asmuo, išdirbęs apylinkės teisme trejus metus.⁹³⁰

1919 m. gruodžio 11 d. Teismo kandidatų įstatymas padėjo spręsti taikos teisėjų, teismo tardytojų ir kitų teismo darbuotojų trūkumą. Teismo kandidatais galėjo būti priimami baigę vidurinę mokyklą, mokantys lietuvių kalbą ir turintys 20 m. amžiaus. Išimtiniais atvejais galėjo būti ir mažesnio išsilavinimo.⁹³¹

Didžioji dalis minimų moterų baigė gimnazijas Lietuvoje: Jadvyga Žukaitė 1922 m.⁹³², Marija Joana Jakovickaitė 1924 m.⁹³³, Marija Korzonaitė 1925 m.⁹³⁴, Irena Garmiūtė 1928 m.⁹³⁵ – „Aušros“ gimnaziją Kaune, Vanda Vladislava Jasinskaitė 1929 m.⁹³⁶ – Vyskupo Valančiaus gimnaziją Telšiuose, išskyrus Eleną Jackevičaitę, kuri 1913 m. baigė Onos Jastržembskaitės gimnaziją Rygoje aukso medaliu⁹³⁷, o Elena Masiulytė – 1918 m. Baltojoje Cerkvėje (Bila Cerkva, miestas), Ukrainoje, abi tuometinėje carinėje Rusijoje⁹³⁸. Emilija Kvedaravičiūtė, nors ir mokėsi Vilniaus M. Yčo mergaičių gimnazijoje, tačiau jos nebaigė, nes gimnazija 1918 m. buvo uždaryta. Tai parodo, kad išimtys dėl išsilavinimo cenzo buvo taikomos.

Lietuvos moterų išsilavinimo, ypač teisinio, įgijimo galimybės XX a. pradžioje buvo labai ribotos. Iki pat 1917 m. carinėje Rusijoje moterims buvo draudžiama baigus studijas dirbti advokatėmis ar teisėjomis, nes tai tik vyriška profesija. Elena Jackevičaitė sakė: „Aš niekad anksčiau negalvojau apie juridines studijas. Prieš karą labai mažai buvo galimybių

⁹²⁹ V. Andriulis ir kiti, Lietuvos teisės istorija (Vilnius: Justitia leidykla, 2002).

⁹³⁰ Žr. išnašą Nr. 929: V. Andriulis.

⁹³¹ Lietuvos įstatymai, red. A. Kriščiukaitis (Kaunas, 1922).

⁹³² Jungtinių Amerikos valstijų lietuviai: biografijų žinynas (Vilnius: mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1998), I t.

⁹³³ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹³⁴ Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau LCVA), fondas (toliau F.) 631, apyrašas (toliau Ap.) 7, byla (toliau B.) 2226.

⁹³⁵ LCVA, F. 631 Ap. 7, B. 5765.

⁹³⁶ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 6621.

⁹³⁷ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹³⁸ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184.

pritaikinti moterims praktiškai tuos mokslus.⁹³⁹ Baigusios teisės mokslus jos galėjo dirbti mokyklose mokytojomis, taip pat buvo leidžiama teikti teisinę pagalbą gyventojams.⁹⁴⁰

1919 m. Lenkijai aneksavus Vilniaus kraštą, Vilniuje veikusi teisės mokykla buvo perkelta į Kauną, kur nuo 1920 m. ėmė veikti Aukštųjų kursų Teisių skyrius, kuris prilygo universitetui ir truko aštuonis semestrus. 1922 m. įkurtas Lietuvos universiteto (nuo 1930 m. Vytauto Didžiojo universiteto) Teisių fakulteto teisių skyrius, kuriame galėjo studijuoti ir moterys. 1922 m. balandžio mėn. 12 d. pradėjo veikti ir Teisių fakultetas.⁹⁴¹

Lietuvos universiteto absolvento ženklas. S. Andriušio ir R. Petriko asmeninė kolekcija.

Patvirtintame 1922 m. balandžio 12 d. Lietuvos universiteto statute, Teisių fakultete buvo numatyta 15 katedrų: Administracinės teisės, Baudžiamosios teisės, Baudžiamojo proceso, Civilinės teisės, Civilinio proceso, Finansų teorijos, Lietuvos teisės istorijos, Romėnų teisės, Politinės ekonomijos, Statistikos, Prekybinės teisės, Tarptautinės teisės, Teisės enciklopedijos, Teisės filosofijos istorijos ir Valstybinės teisės. Nuo 1924 m. Teisių fakultete atsirado du skyriai – Teisių ir Ekonomikos skyriai.⁹⁴²

Tačiau net ir atsiradus galimybei studijuoti teisės mokslus, lietuvės jų aktyviai nesirinko – labiau linko į medicinos, humanitarinius mokslus.⁹⁴³ Moterims reikėjo įveikti socialines ir ekonomines kliūtis, kurias peržengti galėjo tik išskirtinės asmenybės. Tokios buvo

⁹³⁹ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹⁴⁰ D. Sagatienė. „Unikalus interviu su pirmąja Lietuvos teisėja“, *Teismai.LT* (2016, Nr. 1(21)).

⁹⁴¹ Vytauto Didžiojo universitetas/<https://www.vdu.lt/lt/apie-vdu-kaune/vdu-vakar-ir-siandien/vdu-istorija/>; <http://teise.vdu.lt/istorija>, 2019 12 28.

⁹⁴² V. Andriulis. Pirmosios Lietuvos Respublikos (1918 II 16 – 1940 VI 15) teisinės sistemos kūrimo bruožai (Vilnius, 1998).

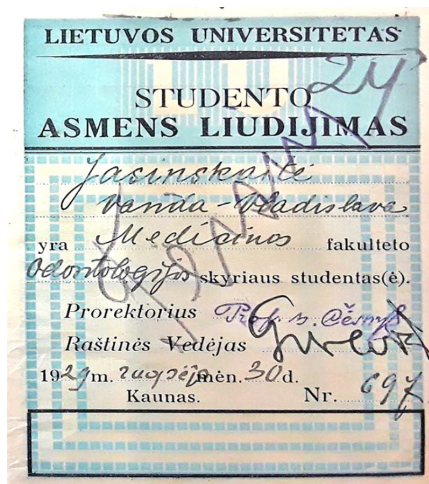
⁹⁴³ Žr. išnašą Nr. 940: D. Sagatienė.

nuolatinėmis teisėjomis nuo 1926 iki 1940 m. tapusios moterys: Elena Jackevičaitė, Elena Masiulytė, Bronė Juškytė, Marija Korzonaitė, Jadvyga Žukaitė ir Irena Garmiūtė.

Ne visos minėtos moterys iš karto apsisprendė studijuoti teisę, pradžioje mėgino kitus mokslus. Elena Jackevičaitė svajavo studijuoti agronomiją, bet į Petrovsko–Razumovsko akademiją Maskvoje nebuvo priimta, nes ten nebuvo vietos moterims. Todėl 1913 m. įstojo į Bestužovo Aukštųjų moterų kursų Matematikos fakultetą Petrapilyje. Kursuose jau 1906 m. gegužės 13 d. buvo įsteigtas Teisės fakultetas. 1915 m. dėl Pirmojo pasaulinio karo persikėlė į Maskvą, kur tęsė mokslą B. Paltarockienės Aukštuosiuose moterų kursuose. Studijuoti matematiką nepatiko, todėl nutarė Matematikos fakultetą pakeisti į Teisės fakultetą.⁹⁴⁴ Kaip prisimena Elena Jackevičaitė, „paskutinę dieną ir net paskutinę valandą padaviau juridinio fakulteto dekanui prašymą įskaityti mane į juridinio fakulteto studentių skaičių. <...> tai buvo reikšmingas momentas mano gyvenime. <...> Taip pat manau, kad mano tėvo pamėgimas įdomautis teismo klausimais, yra iš jo paveldėtas. Kartais jis būdamas teismuos užrašinėdavo advokatų kalbas ir paskui pats vienas jas vertindavo. Pats bylinėtis nemėgo“⁹⁴⁵ – kalbėjo Elena Jackevičaitė. 1918 m., išlaikiusi valstybinius egzaminus, baigė Maskvoje Aukštųjų moterų kursų Teisės fakultetą, gavo Pirmojo laipsnio diplomą.⁹⁴⁶

Vanda Vladislava Jasinskaitė norėjo studijuoti humanitarinius mokslus, vėliau mediciną ir 1929 m. rugsėjo 25 d., būdama 19 m., buvo priimta į Lietuvos universiteto Medicinos fakulteto Odontologijos skyrių.

Tačiau jau tų pačių metų spalio 4 d. pateikė prašymą Lietuvos universiteto rektoriui leisti pereiti iš Medicinos fakulteto į Teisės fakulteto Teisių skyrių⁹⁴⁷, jos prašymas buvo patenkintas.

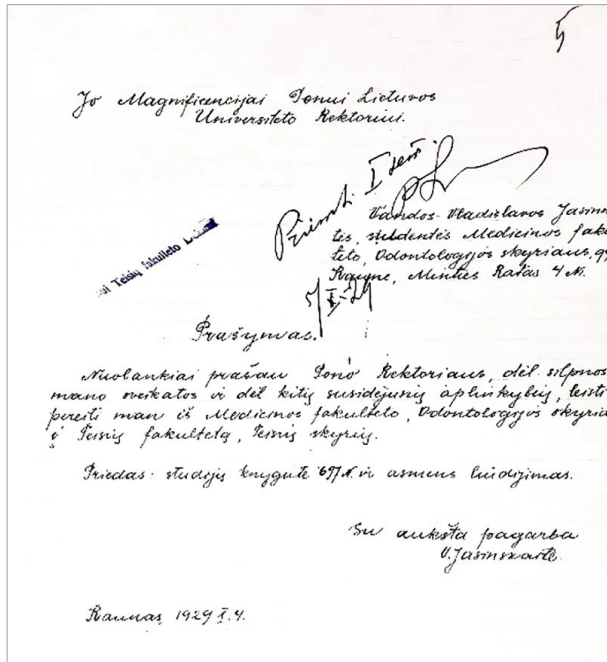
Vandos Vladislavos Jasinskaitės studentės asmens liudijimas. LCVA

⁹⁴⁴ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzdė.

⁹⁴⁵ Žr. ten pat.

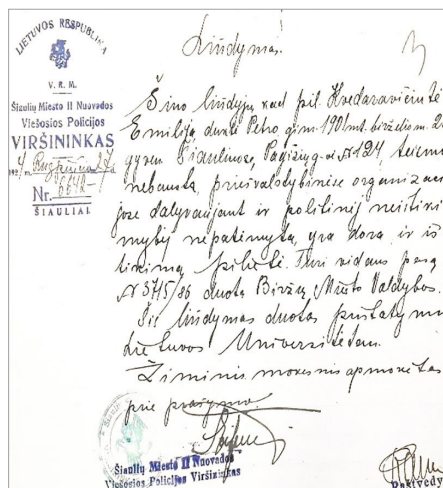
⁹⁴⁶ Žr. ten pat.

⁹⁴⁷ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 6621.

Vandos Vladislavos Jasinskaitės prašymas Lietuvos universiteto rektoriui priimti į Teisių fakultetą. LCVA

Kartu su prašymu universiteto raštinei buvo pateikiamas gimnazijos baigimo atestatas, fotografijos, ištikimybės liudijimas ir banko 10 litų kvitas, ką patvirtindavo raštinės išduotas kvitas.

Lietuvos universitetui adresuotas Emilijos Kvedaravičiūtės ištikimybės liudijimas. LCVA

464

Kvitas Nr.

1929 m. Tvy mėn. 30 d.

Universiteto Raštinė priėmė iš
Jamonaus
Dandis

dokumentus, patiektus prie prašymo priimti
Universitetan.

Raštinės Vedėjas Gm-cv

Kvitas apie priimtus Lietuvos universiteto raštinės dokumentus, išduotas Vandai Vladislavai Jasinskaitei. LCVA

Lietuvos universitetui pateikiami besirengiančio studijuoti asmens duomenys.

Nr. _____ 1928 m. V

Klausiamasis lapas

Pavardė Garmiūtė Fakultetas Teisys
Vardas Irena Skyrius Teisys
Tavo vardas Kazys

1	Gimimo metai, mėnuo ir diena	<u>1909 m. rugpjūčio mėn. 12 d.</u>
2	Gimimo vieta: kaimas (miestas) valstius apskritis	<u>Šakiai miesto</u> <u>Auginta</u>
3	Pilietybė	<u>Lietuvos</u> Tautybė <u>Lietuvaitė</u>
4	(Ne) vedęs, (ne) tekėjusi	Tikybė <u>K. Katolikinė</u>
5	Kareiviavimo pareiga	
6	Kuriais metais, kur ir kokią aukštesniąją mokyklą yra baigęs?	<u>1928 m. Kaune „Lietuvos mokykla“</u> <u>gy. gimnaziją</u>
7	Atestato Nr. <u>5</u> , išduotas metais <u>1928</u> birž., mėn. <u>22</u> d.	
8	Ar yra kitų kurį universitetą lankęs?	<u>ne</u>
9	Kurį būtent?	
10	Kuriais metais?	

Padavėjo parašas R. Janys

Irenos Garmiūtės užpildytas klausiamasis lapas stojant į Lietuvos universitetą. LCVA

Vėliau studentas įrašomas į Lietuvos universiteto studentų sąrašą, tai yra matrikulą.⁹⁴⁸

Priėmus studijuoti į Lietuvos universiteto Teisės fakulteto Teisės skyrių buvo išduodamas studento asmens liudijimas bei studijų knygelė.

⁹⁴⁸ Imatrikuliacija - įrašymas į universiteto studentų sąrašą matrikulą.

Teisių fakultete mokėsi studentai ir laisvieji klausytojai. Į fakulteto Teisių skyrių be egzaminų buvo priimami asmenys, baigę humanitarinio profilio vidurines mokyklas, atestate turintys lotynų kalbos pažymį. Baigusieji vidurines realines mokyklas, kuriose lotynų kalba priivaloma nebuvo, turėjo laikyti šio dalyko stojamąjį egzaminą. Emilija Kvedaravičiūtė 1924 m. rugsėjo 3 d. į Lietuvos universiteto Teisės fakulteto Teisės skyrių priimta laisvąja klausytoja.⁹⁴⁹

193	m. pavasario, rudens semestras	(Nereikalinga žodi išbraukti)	Imatrikuliacijos Nr. 1498
1.	Fakultetas	Teisų	
2.	Styrius	Teisų	
3.	Kategorija:	a) studentas, b) laisvas klausytojas (Atitinkama žodi pabrėžti).	
4.	Gimimo data:	1908 m. rugsėjo mėn. 12 d.	
5.	Gimimo vieta:	a) kaimas (miestas) Stakro m., b) valsčius Būdvėnė c) apskritys	
6.	Pilietybė	Lietuvės	
7.	Tautybė	lietuvių	
8.	Tikybė	Rymo-Katalikų	
9.	Katechizavimo pareiga		
10.	Šeimynos būvis:	a) (ne)vedęs, b) (ne)tekėjusi, c) našlys(i), d) atsisakyšius(i) (Atitinkama žodi pabrėžti).	
11.	Pragyvenimo šaltinis:	a) tėvai, b) giminės, c) sveikimi, d) tarnyba, e) laisvas uždarbis (Atitinkama žodi pabrėžti). Kokia tarnyba	Valstybės Radijoje. Esu korespondentė
12.	Tėvų adresas:	a) kaimas (miestas) Karmėnė, b) valsčius (g-vė) Karmėnė c) apskritys (Nr.) Karmėnė	
13.	Tėvų verslas:	a) žemės ūkis, b) pramonė, c) prekyba, d) valstybinė tarnyba, e) laisva profesija, f) gyvena iš kapitalo, g) darbininkas, h) pensija (Atitinkama žodi pabrėžti).	
14.	Kuriais metais, kur ir kokią aukštesniąją mokyklą baigė?	1928 m. Kaune	
15.	Kurios universitetų ir kuriais metais lankė?	1928 m. Kaune	
16.	Kurių kalbų mokė?	lietuvių	
16.	V. D. Universitete nuo 1928 m. IX mėn. 15 d. iki 1932 m. Karmėnė		
Pavardė		Korzonaitė	
Vardas		Emilija	
Parašas		Emilija Korzonaitė	

Papildinama kad mokėtos būtų rašomos mairštelė, jei ne—tai rašau, bet su sąlyga, kad būtų labai aiškiai ir švartai parašyta, nes, priešingai, mokėtos bus gražiamas paskatotinam atpildymam.

Imatrikuliacija. LCVA

LIETUVOS UNIVERSITETO
studento asmens liudijimas.

Pavardė Korzonaitė
vardas Marija
gimė (būs) 1908 m. rugsėjo mėn. 12 d. yra _____ fakulteto _____ skyriaus _____ studentas (e)

Nr. 1498
1924 m. 12 mėn. 12 d. Prof. Rektorius A. B. B.
Raštinės Vardas

Liudijimas išduotas pasio vietoje. (Pasų įstat. § 8)
Liudijimas galtoja vieniams metams nuo išdavimo dienos.

V. Sp. 2151a

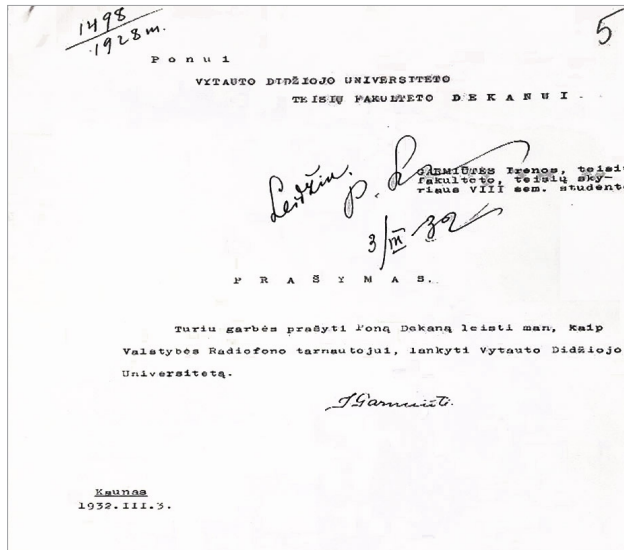
Marijos Korzonaitės Lietuvos universiteto studento asmens liudijimas. LCVA

⁹⁴⁹ Žr. išnašą 942: V. Andriulis.

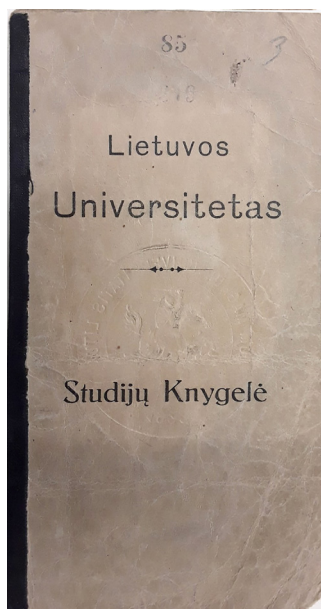
Studentės Vandos Vladislavos Jasinskaitės Lietuvos universiteto studijų knygelė. LCVA

Įsidarbinęs studentas privalėjo gauti dekanų leidimą studijuoti Lietuvos universitete, taip pat ir savo darbdavio leidimą, patvirtinantį, kad nėra kliūčių studijuoti.

Irenos Garmūtės prašymas Teisų fakulteto dekanui leisti studijuoti Lietuvos universitete ir dekanų rezoliucija „leidžiu“. LCVA

Didžioji dalis teisėjų buvo baigusios Lietuvos universiteto Teisės fakulteto Teisės skyrių ar Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto Teisės skyrių: Bronė Juškytė Uogintienė baigė 1926 m., būdama 27 m. amžiaus⁹⁵⁰; Elena Masiulytė įstojo 1923 m. rugsėjo 8 d., būdama 24 m. amžiaus ir baigė 1930 m. spalio 19 d. būdama 31 m. amžiaus⁹⁵¹; Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) įstojo 1925 m. rugpjūčio 25 d., būdama 20 m. amžiaus ir baigė 1931 m. kovo 22 d., būdama 26 m. amžiaus⁹⁵²; Marija Joana Jakovickaitė Digrienė (1933 m. ištekėjo už Dominyko Digrio⁹⁵³) įstojo 1930 m., būdama 25 m. amžiaus ir baigė 1934 m. lapkričio 4 d., būdama 29 m. amžiaus⁹⁵⁴; Jadvyga Žukaitė Gaudušienė baigė 1934 m. būdama 31 m. amžiaus⁹⁵⁵; Irena Garmiūtė Eitutienė įstojo 1928 m. rugsėjo 15 d., būdama 19 m. amžiaus ir baigė 1936 m. lapkričio 7 d. būdama 27 m. amžiaus⁹⁵⁶; Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė įstojo 1929 m. spalio 4 d., būdama 19 m. ir baigė 1936 m. sausio 23 d., būdama 26 m. amžiaus⁹⁵⁷; Ona Puodžiūnaitė Janulionienė baigė 1937 m., būdama 42 metų.⁹⁵⁸

1923 m. Lietuvos universiteto studentės Elenos Masiulytės studijų knygelė. LCVA

⁹⁵⁰ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

⁹⁵¹ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 644.

⁹⁵² LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 2226.

⁹⁵³ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115.

⁹⁵⁴ Žr. ten pat.

⁹⁵⁵ Žr. išnašą Nr. 932: Jungtinių Amerikos valstijų lietuviai: biografijų žinynas.

⁹⁵⁶ LCVA, F. 631 Ap. 7, B. 5765.

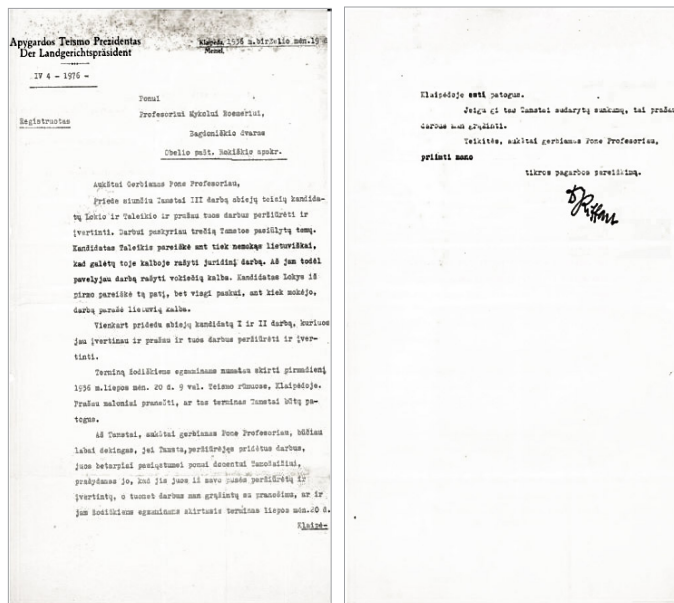
⁹⁵⁷ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 6621.

⁹⁵⁸ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56.

Nuo 1925 m. iki 1928 m. liepos 9 d. Prancūzijoje Monpeljė universitete teisės mokslus krimto Marija Joana Jakovickaitė, kuriuos baigė būdama 23 m. amžiaus⁹⁵⁹, ji vėliau 1934 m. lapkričio 4 d. baigė ir Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto Teisės skyrių, o Elena Jackevičaitė baigė teisės studijas 1918 m. Maskvoje būdama 23 m. amžiaus.

Teisės fakultete studijų trukmė nebuvo ribojama, todėl studijuojančiųjų ir baigusiujų Teisės skyrių santykis buvo skirtingas. Lietuvos universitete 8 semestrus per ketverius metus baigė Marija Joana Jakovickaitė Digrienė, šešerių metų reikėjo Marijai Korzonaitei Milvydienei, septynerių metų prirėikė Elenai Masiulytei ir Vandai Vladislavai Jasinskaitei Bytautienei, o aštuonerių – Irenai Garmiūtei Eitutienei.

1925–1928 m. Teisės fakultete buvo dėstomi 23 dalykai: Romėnų teisė, valstybinė teisė, Lietuvos teisės istorija, teisės enciklopedija, politinė ekonomija, Lietuvos visuomeninis ūkis, vokiečių kalba, lietuvių kalba, Lietuvos finansai, finansų teisė, civilinė teisė, Lietuvos valstybinė teisė, statistika, civilinis procesas, civilinė teisė, administracinė teisė, baudžiamoji teisė, mokesčių teisė, prekybos teisė, teisės filosofijos istorija, tarpvalstybinė teisė, baudžiamasis procesas, teismo medicina.⁹⁶⁰

1936 m. birželio 19 d. Klaipėdos apygardos teismo prezidento H. Riffarto laiškas Vytauto Didžiojo universiteto profesoriui M. Riomeriui dėl teismo kandidatų darbų įvertinimo ir egzaminavimo. A. Vilbiko asmeninė kolekcija.

Lietuvos universiteto studentai per ketverius metus išklaudydavo 23 dalykus, išlaikydavo egzaminus ir parašydavo diplominį darbą.

⁹⁵⁹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115.

⁹⁶⁰ LCVA F. 631 Ap. 7, B. 2226.

Egzamino lapelis.

Lietuvos Universiteto Teisų fakulteto _____

Tarū skyriaus *Studentė* _____
Korzonaitė Marija (studentas ar laisvas klausytojas)

fakultetan įstojes 1926 metais,
išlaikė 1928 m. *Kovo* mėn. *29* d. _____

Finansų teisė _____ egzaminą
(moklo dalykas)

Gerai _____
(egzamino įvertinimas)

Prof. N. Pankovius
A. Vengardauskas
Egzaminatoriaus parašas

Pastaba: Egzaminatoriaus šį lapelį siunčia Universiteto raštūnė.

V. Sp. 8655a

Marijos Korzonaitės Lietuvos universiteto egzaminų lapelis. LCVA

Marijos Korzonaitės diplominis darbas „Mirties baismė“ įvertintas labai gerai.⁹⁶¹ Vandos Vladislavos Jasinskaitės – „Pasisavinimas mūsų baudžiamojo statuto dėsnuose“ įvertintas patenkinamai.⁹⁶² Irenos Garmiūtės – „Teisėjų atsakomybė“ įvertintas labai gerai.⁹⁶³ Elenos Masiulytės – „Kalėjimas kaip priemonė nusikaltėliams taisyti“ įvertintas labai gerai.⁹⁶⁴

Jauniausios, devyniolikos metų, studijuoti universitete pradėjo Irena Garmiūtė ir Vanda Vladislava Jasinskaitė. Dvidešimtmetės pradėjo studijuoti Elena Jackevičaitė (Maskvoje) ir Marija Korzonaitė, 24 metų Elena Masiulytė ir 25 metų Marija Joana Jakovickaitė Digrienė (antras universitetas). Tikėtina, kad Ona Puodžiūnaitė pradėjo studijas dar vyresnė, nes baigė būdama 42 metų, tai yra būdama vyriausia iš visų tarpukario moterų teisėjų. Būdama 31 m. amžiaus Lietuvos universitetą baigė Jadvyga Žukaitė Gaudušienė ir Elena Masiulytė, 29 metų – Marija Joana Jakovickaitė Digrienė, 27 metų – Bronė Juškytė Uogintienė ir Irena Garmiūtė Eitutienė, 26 metų – Marija Korzonaitė Milvydienė (Milvydienė) ir Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė.

Baigus Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto Teisės skyrių fakulteto tarybos nutarimu buvo išduodamas baigimo liudijimas ir diplomai, už kurį reikėjo susimokėti⁹⁶⁵ ir jis buvo spausdinamas gavus apmokėjimą: ant popieriaus – kainavo 20 litų, ant pergamento – 50 litų.

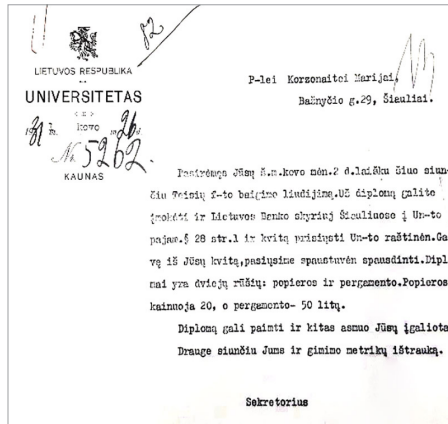
⁹⁶¹ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 5765.

⁹⁶² LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 6621.

⁹⁶³ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 5765.

⁹⁶⁴ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 64.

⁹⁶⁵ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 2226.

Lietuvos universiteto diplomo išdavimo tvarka. LCVA

Marijos Joanos Jakovickaitės Digrienės Vytauto Didžiojo universiteto diplomas. LCVA.

1937 m. Teisų fakulteto Teisų skyrius XIV laida. A. Vilbiko asmeninė kolekcija

Tarpukario teisėjos mokėjo ne vieną užsienio kalbą. Populiariausia užsienio kalba tarp teisėjų buvo rusų, dvigubai mažiau populiarsnė – lenkų (tam turėjo reikšmės ir Lietuvos istoriniai aspektai), toliau pagal populiarumą – prancūzų ir vokiečių, latvių ir ukrainiečių kalbos.⁹⁶⁹

Moterys ir teisinis išsilavinimas

Prieš pradėdant teisininko karjerą, buvo dirbama ir kitose sferose. Elena Jackevičaitė 1919 m. grįžusi iš Maskvos į Lietuvą, prieš pradėdama teisininkės karjerą, nuo 1919 m. iki 1922 m. dirbo mokytoja Dotnuvos ūkio mokykloje⁹⁷⁰. Ona Puodžiūnaitė prieš teisės studijas nuo 1920 m. rugpjūčio 15 d. iki 1924 m. rugpjūčio 1 d. dirbo Nemunėlio Radviliškio vidurinės mokyklos direktore⁹⁷¹. Irena Garmiūtė prieš teisės studijas ir studijuodama dirbo Valsybės radiofono tarnautoja – pranešėja, tapusi pirmuoju moterišku Lietuvos radijo balsu.⁹⁷²

Emilija Kvedaravičiūtė prieš pradėdama dirbti Biržų nuovados taikos teisėjo sekretore, mokėsi Vilniaus M. Yčo mergaičių gimnazijoje šeštoje klasėje, tačiau 1918 m. gimnazija buvo uždaryta, tada ji baigė vokiečių mokytojos kursus ir 1924 m. rugsėjo 3 d. pateikė prašymą Lietuvos universiteto rektoriui priimti ją Teisės fakulteto laisvąja klausytoja.⁹⁷³ Rektorius prašymą patenkino.

⁹⁶⁹ LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 271; F. 478, Ap. 1, B. 184; B. 132; B. 115; B. 84.

⁹⁷⁰ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹⁷¹ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56.

⁹⁷² LCVA, F. 964 Ap. 1, B. 354.

⁹⁷³ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

Vytauto Didžiojo universiteto teisės fakulteto studentė Irena Garmiūtė Eitutiėnė ir pirmas moteriškas Kauno radiofono balsas nuo 1932 m. LCVA

Moterys, net ir gavusios teisininko diplomą, ne iš karto tapdavo teisėjomis. Dalis jų dirbo teismo raštinėje, teisėjo sekretoriaus padėjėjomis, sekretorėmis, registratorėmis, raštininkėmis: Elena Jackevičaitė nuo 1922 m. balandžio 3 d. iki balandžio 16 d. dirbo Kauno apygardos teismo⁹⁷⁴ II eilės raštininke⁹⁷⁵, Emilija Kvedaravičiūtė nuo 1919 m. liepos 1 d. iki 1923 m. vasario 1 d. dirbo Biržų nuovados taikos teisėjo⁹⁷⁶ sekretore⁹⁷⁷, Elena Masiulytė nuo 1923 m. rugpjūčio 1 d. Kauno apygardos teisme dirbo registratorė, I eilės raštininke, nuo 1925 m. sekretoriaus padėjėja iki 1929 m. balandžio 15 d.⁹⁷⁸, o atitikusios teisės aktų nustatytus reikalavimus: teismo nebausta, dora ir ištikima pilietė, buvo priimamos dirbti teismo kandidatėmis apygardų teismuose⁹⁷⁹.

1922 m. metų pradžioje dviejuose Kauno ir Marijampolės apygardos teismuose buvo 32 teismo kandidatai, iš kurių buvo 7 moterys ir 25 vyrai.⁹⁸⁰

Teismo kandidatavimo laikas turėjo būti ne trumpesnis nei vieneri ir ne ilgesnis kaip dveji metai.⁹⁸¹ Apygardų teismuose dirbti teismo kandidatėmis buvo priimtos: Elena Jackevičaitė nuo 1922 m. priimta Kauno apygardos teismo jaunesniąja teismo kandidate, vėliau teismo kandidate ir nuo 1923 m. lapkričio 28 d. teismo vyresniąja kandidate iki 1926 m.

⁹⁷⁴ Apygardos teismai – antra aukštesnioji teismų sistemos pakopa (apeliacinė instancija). Šių teismų teisėjus skirdavo Respublikos Prezidentas.

⁹⁷⁵ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹⁷⁶ Taikos teismai – pagal 1918 m. Laikinąjį Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymą žemiausiosios grandies teismai. Šių teismų teisėjus skirdavo teisingumo ministras. Po 1933 metų teismų reformos taikos teismai pervadinti į apylinkių teismus ir teisėjus į pareigas skirdavo Respublikos Prezidentas.

⁹⁷⁷ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

⁹⁷⁸ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184.

⁹⁷⁹ Teismo kandidatas – būsimas teismo darbuotojas: taikos teisėjas, teismo tarytojas ir kitas teismo pareigūnas, kurie buvo rengiami apygardų teismuose, juos skirdavo teisingumo ministras.

⁹⁸⁰ Z. Toliušis. „Lietuvos teismų darbuotojai“, *Teisė* (1922, Nr. 2).

⁹⁸¹ Žr. išnašą Nr. 931: A. Kriščiukaičiai.

sausio 1 d.⁹⁸². 1925 m. „Moters“ žurnale rašoma, kad Elena Jackevičaitė „savo pareigas gerai, sąžiningai atlieka, todėl manytume, kad jau laikas būtų Teisingumo ministerijai teisingai įvertinti jos darbą, paskiriant nuolatiniu teisėju“⁹⁸³.

Emilija Kvedaravičiūtė Vambutienė nuo 1923 m. sausio 23 d. buvo priimta Šiaulių apygardos teismo jaunesniąja teismo kandidate, vėliau teismo kandidate ir nuo 1923 m. birželio 1 d. teismo vyresniąja kandidate iki 1925 m. birželio 3 d.⁹⁸⁴. Bronė Juškytė Uogintienė nuo 1926 m. spalio 8 d. buvo paskirta Kauno apygardos teismo viršetatine jaunesniąja teismo kandidate (nemokant atlyginimo už darbą), o nuo 1927 m. rugsėjo 15 d. teismo vyresniąja kandidate iki 1933 m. spalio 11 d.⁹⁸⁵ Marija Joana Jakovickaitė 1928 m. spalio 26 d. buvo paskirta Kauno apygardos teismo viršetatine jaunesniąja teismo kandidate (nemokant atlyginimo už darbą), o nuo 1929 m. gruodžio 3 d. teismo jaunesniąja kandidate iki 1935 m. balandžio 24 d.⁹⁸⁶ Elena Masiulytė nuo 1929 m. balandžio 16 d. iš karto buvo paskirta Kauno apygardos teismo vyresniąja kandidate, nes jau 6 metus buvo išdirbusi tame teisme kitose pareigose ir dirbo iki 1933 m. spalio 11 d.⁹⁸⁷ Marija Korzonaitė Milvidienė nuo 1931 m. buvo priimta Šiaulių apygardos teismo kandidate ir dirbo iki 1933 m. gruodžio 12 d.⁹⁸⁸ Jadvyga Žukaitė Gaudušienė nuo 1934 m. buvo priimta Kauno apygardos teismo kandidate ir dirbo iki 1939 m. kovo 1 d.⁹⁸⁹ Irena Garmiūtė Eitutienė nuo 1936 m. gruodžio 14 d. buvo priimta Kauno apygardos teismo kandidate ir dirbo iki 1939 m. gruodžio 19 d.⁹⁹⁰ Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė nuo 1936 m. spalio 1 d. buvo priimta Šiaulių apygardos teismo kandidate ir dirbo iki 1940 m. kovo 1 d.⁹⁹¹ Ona Puodžiūnaitė Janulionienė nuo 1937 m. spalio 26 d. buvo paskirta Panevėžio apygardos teismo viršetatine jaunesniąja teismo kandidate (nemokant atlyginimo už darbą), vėliau teismo kandidate iki 1938 m. liepos 21 d.⁹⁹² Elena Griškevičiūtė Veličkienė nuo 1937 m. gruodžio 13 d. buvo priimta Panevėžio apygardos teismo viršetatine kandidate ir dirbo iki 1940 m. kovo 16 d.⁹⁹³ Elena Masiulytė nuo 1929 m. iš karto buvo paskirta Kauno apygardos teismo vyresniąja kandidate, nes jau 6 metus buvo išdirbusi tame teisme kitose pareigose.

Išbuvus teismo kandidate dvejus metus, buvo suteikiama teisė laikyti teisėjo egzaminą. Išlaikius egzaminą, teisingumo ministras pavesdavo teismo kandidatei eiti teisėjo pareigas, o vėliau Lietuvos Prezidentas savo aktu paskirdavo teisėja. Elena Jackevičaitė iki paskiriant teisėja išbuvo teismo kandidate 4 metus, teisme išdirbo 8 metus⁹⁹⁴; Bronė Juškytė Uogintienė išbuvo kandidate 7 metus ir tik tada Lietuvos Respublikos Prezidento aktu paskirta Kauno apylinkės teisėja⁹⁹⁵; Elena Masiulytė iki paskiriant teisėja išbuvo teismo kandidate 4 metus,

⁹⁸² Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹⁸³ „Lietuvos žinios: Moteris teisėjas“, *Moteris* (1925, Nr. 12).

⁹⁸⁴ LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 27.

⁹⁸⁵ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

⁹⁸⁶ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115.

⁹⁸⁷ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184.

⁹⁸⁸ Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

⁹⁸⁹ LCVA, F. R–624, Ap. 1, B. 122 t. I.

⁹⁹⁰ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

⁹⁹¹ Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

⁹⁹² LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56.

⁹⁹³ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 158.

⁹⁹⁴ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

⁹⁹⁵ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

teisme išdirbo 10 metų⁹⁹⁶; Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) iki paskiriant teisėja išbuvo teismo kandidatė 2 metus⁹⁹⁷; Jadvyga Žukaitė Gaudušienė iki paskiriant teisėja teismo kandidatė išbuvo 5 metus⁹⁹⁸; Irena Garmiūtė Eitutienė iki paskiriant teisėja teismo kandidatė išbuvo 3 metus⁹⁹⁹; Marija Joana Jakovickaitė Digrienė išbuvo teismo kandidatė 7 metus ir nebuvo paskirta teisėja, tik 1935 m. balandžio 12 d. laikinai ėjo teisėjo pareigas¹⁰⁰⁰ Kėdainių apylinkės teisme ir 1935 m. lapkričio 2 d. tapo advokate¹⁰⁰¹; Emilija Kvedaravičiūtė Vambutienė išbuvo teismo kandidatė 5 metus nuo 1923 m. iki 1927 m. ir nebuvo paskirta nuolatine teisėja, tik 2 metus laikinai ėjo teisėjo pareigas: nuo 1925 m. birželio 3 d. Papilės, nuo 1926 m. gegužės 28 d. Telšių, nuo liepos 15 d. Rietavo, nuo rugsėjo 23 d. Šiaulių II ir gruodžio 10 d. Plungės nuovados taikos teisėjo iki 1927 m. rugsėjo 29 d.¹⁰⁰²; Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė išbuvo teismo kandidatė 4 metus ir nebuvo paskirta teisėja, tik 1940 m. laikinai ėjo teisėjo Šiaulių miesto apylinkės teisme pareigas¹⁰⁰³; Ona Puodžiūnaitė Janulionienė išbuvo teismo kandidatė 3 metus ir nebuvo paskirta teisėja, tik dvejus metus laikinai ėjo teisėjo pareigas Zarasų ir Panevėžio apylinkės teismuose. 1940 m. rugpjūčio 20 d. LSSR teisingumo ministro įsakymu paskirta Kauno apylinkės teismo liaudies teisėja¹⁰⁰⁴, šias pareigas ėjo iki 1941 m. birželio 22 d.¹⁰⁰⁵; Elena Griškevičiūtė Veličkienė išbuvo teismo kandidatė metus ir nuo 1940 m. kovo 16 d. laikinai ėjo teisėjo pareigas Molėtų apylinkės teisme, nuo 1940 m. gegužės 10 d. Utenos apylinkės teisme iki 1940 m. rugpjūčio 10 d., kada Laikinojo Respublikos Prezidento aktu buvo paskirta Zarasų apylinkės teismo teisėja, tačiau netrukus buvo atleista iš pareigų ir 1941 m. sausio 29 d. išvyko į Vilnių¹⁰⁰⁶.

„Kandidatus, išėjusius teismo praktikos darbą ir teisių teorijos mokslą, apygardos teismas pristato Teisingumo Ministeriui skirti juos į neužimtas apygardoje taikos teisėjų ir teismo tardytojų vietas“, skelbė 1919 m. Teismo kandidatų įstatymas.¹⁰⁰⁷

Teisingumo ministro paskirti teismo kandidatai apygardos teismuose prisaikdinami. 1939 m. gegužės 17 d. teismo kandidatė Ona Puodžiūnaitė Janulionienė prisiekė kaip kandidatė¹⁰⁰⁸.

⁹⁹⁶ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184.

⁹⁹⁷ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 196.

⁹⁹⁸ Žr. išnašą Nr. 932: *Jungtinių Amerikos valstijų lietuviai: biografijų žinynas*.

⁹⁹⁹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

¹⁰⁰⁰ Eiti teisėjo pareigas – teisingumo ministro įsakymu teismo kandidatui būti paskirtam laikinai atlikti teisėjo pareigas.

¹⁰⁰¹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115.

¹⁰⁰² LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 27.

¹⁰⁰³ LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 6621.

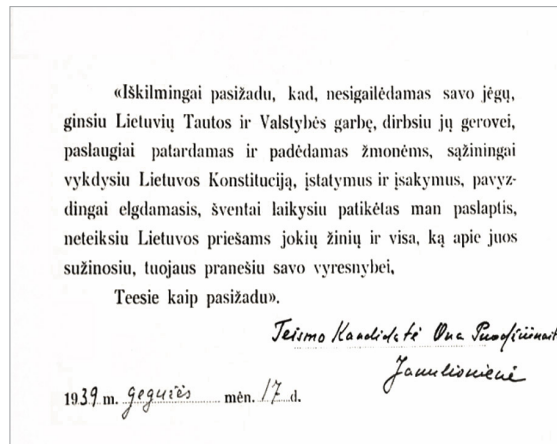
¹⁰⁰⁴ Liaudies teismai – pirmosios instancijos teismai po 1940 m. birželio 15 d.

¹⁰⁰⁵ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 6621; A. Butkevičius. „Direktorė, teisėja, advokatė“ *Respublika* (2019 08 11).

¹⁰⁰⁶ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 158.

¹⁰⁰⁷ Žr. išnašą Nr. 931 A. Kriščiukaitis.

¹⁰⁰⁸ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56.

Teismo kandidatės O. Puodžiūnaitės pasižadėjimas. LCVA

Išbuvus teismo kandidatu ne mažiau kaip dvejus metus buvo gaunama teisė rašyti prašymą leisti laikyti teisėjo egzaminą, tada apygardos teismo pirmininkas persiųsdavo prašymą, charakterizuodavo kandidatą, nurodydavo, kur ir kada jis dirbo teisme, kaip atliko pavestus darbus, taip pat kokius parašė referatus.

Kauno apygardos teismo pirmininkas, 1938 m. lapkričio 21 d. raštu Teisėjų egzaminų komisijai siųsdamas Irenos Garmiūtės Eitutienės prašymą leisti laikyti teisėjo egzaminą, nurodė, kur ir kada ji dirbo, įvertino, kad pavestus darbus atliko gerai ir sąžiningai, taip pat nurodė, kad pretendentė parašė du referatus: „Apskundimo terminai civilinėse bylose“ ir „Vagystė baudžiamajame statute“¹⁰⁰⁹. Po egzaminų Teisėjų egzaminų komisijos pirmininkas pranešė, kad teismo kandidatė Irena Garmiūtė Eitutienė 1938 m. gruodžio 15–20 d. išlaikė teisėjo egzaminą¹⁰¹⁰. 1939 m. sausio 27 d. teisingumo ministro įsakymu Kauno apygardos teismo kandidatėi nuo 1939 m. vasario 1 d. pavesta eiti teisėjo pareigas Kauno apylinkės teisme¹⁰¹¹. Praėjus metams po teisėjo egzaminų, 1939 m. gruodžio 18 d. teisingumo ministro teikimu 1939 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Prezidentas savo aktu paskyrė Kauno apygardos teismo kandidatę Ireną Garmiūtę Eitutienę Utenos apylinkės teismo teisėja nuo 1940 m. sausio 1 d.¹⁰¹²

1939 m. pabaigoje Ona Puodžiūnaitė Janulionienė išlaikė teisėjo egzaminus ir Panevėžio apygardos teismo pirmininkas 1940 m. sausio 15 d. kreipėsi su prašymu į teisingumo ministrą, kuris jai pavedė eiti teisėjo pareigas Rokiškio apylinkės teisme nuo 1939 m. vasario 1 d., tačiau Lietuvos Respublikos Prezidento ji nebuvo paskirta į teisėjo pareigas.¹⁰¹³

Lietuvos Respublikos Prezidento aktu teismo kandidatai, paskirti teisėjais, prisiekdavo apygardos teismo Visuotinio susirinkimo metu. Elena Masiulytė ir Bronė Juškytė Uogintienė

¹⁰⁰⁹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

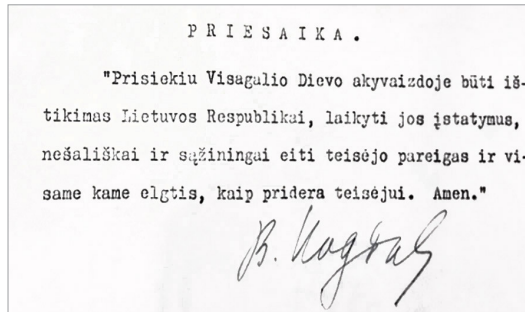
¹⁰¹⁰ Žr. ten pat.

¹⁰¹¹ Žr. ten pat.

¹⁰¹² Žr. ten pat.

¹⁰¹³ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56.

1933 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Prezidento aktais paskirtos Želvos apylinkės teisėja ir Kauno apylinkės teisėja. Kauno apygardos teismo Visuotinio susirinkimo metu 1933 m. spalio 24 d. viešame posėdyje jos buvo prisaiškintos¹⁰¹⁴.

Teisėjos Bronės Juškytės Uogintienės priesaika. LCVA

Darbas teismuose teisėjomis

Tarpukario teisėjo ženklas galiojęs iki 1940 m. birželio 15 d. Iš A. Vilbiko asmeninės kolekcijos

¹⁰¹⁴ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184; LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

Nuo 1926 iki 1940 m. 6 moterys, kurios Lietuvos prezidento aktu buvo paskirtos nuolatiniomis teisėjomis: 1926 m. Elena Jackevičaitė¹⁰¹⁵, 1933 m. Elena Masiulytė¹⁰¹⁶, Bronė Juškytė Uogintienė¹⁰¹⁷ ir Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė¹⁰¹⁸, 1939 m. Jadvyga Žukaitė Gaudušienė¹⁰¹⁹ ir 1940 m. Irena Garmiūtė Eitutienė¹⁰²⁰.

Pirmoji teisėja Elena Jackevičaitė nuo 1926 m. sausio 1 d. Ž. Mongirdo asmeninė kolekcija

Elena Jackevičaitė dirbo nuo 1926 m. sausio mėn. 1 d. Aleksoto nuovados taikos teisėja, nuo 1930 m. sausio mėn. 10 d. – Marijampolės apygardos teismo Civilinio skyriaus teisėja, nuo 1938 m. spalio 16 d. iki 1940 m. birželio 15 d. Kauno apygardos teismo Civilinio skyriaus teisėja¹⁰²¹. 1932 m. Elena Jackevičaitė paklausta, ar teisėjos profesija tinka moterims, atsakė: „Moterims pilnai tinka. Čia sprendžiama bylos abiejų lyčių ir moterys parodo daug rūpestingumo dėl teisingo ir teisėto bylos išsprendimo. <...> Šeimos ir profesijos suderinimas yra gan opus klausimas. Jo tinkamas išsprendimas ateities dalykas. Bet varžyti moterį nėra pagrindo nei teisėtumo, nei teisingumo atžvilgiu.“¹⁰²² Elena Jackevičaitė nuo 1941 m. liepos 11 d. iki 1944 m. dirbo Kauno apygardos teismo Civilinio skyriaus teisėja.¹⁰²³

¹⁰¹⁵ Žr. išnašą Nr. 917: A.Vilbikas.

¹⁰¹⁶ Žr. ten pat.

¹⁰¹⁷ Žr. ten pat.

¹⁰¹⁸ Žr. ten pat.

¹⁰¹⁹ Žr. ten pat.

¹⁰²⁰ Žr. ten pat.

¹⁰²¹ Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

¹⁰²² Žr. ten pat.

¹⁰²³ Žr. išnašą Nr. 917: A.Vilbikas.

Elena Masiulytė nuo 1933 m. spalio 11 d. dirbo Želvos apylinkės teisėja, nuo 1934 m. vasario 28 d. Kaišiadorių apylinkės teismo teisėja, nuo 1938 m. rugsėjo 28 d. Kauno apygardos teismo teisėja iki 1941 m. kovo 31 d.¹⁰²⁴ Elena Masiulytė nuo 1941 m. liepos 11 d. iki 1943 m. dirbo Kauno apygardos teismo teisėja, 1943–1944 m. – Vilniaus apygardos teismo teisėja.¹⁰²⁵

Teisėja Elena Masiulytė. LCVA

Bronė Juškytė Uogintienė nuo 1933 m. spalio 11 d. dirbo Kauno apylinkės teisėja. Po 1940 m. birželio 15 d. dirbo Kauno liaudies teisėja, taip pat 1941 m. sausio 17 d. jai pavesta laikinai eiti ir kitų gretimų teismų liaudies teisėjo pareigas, tai yra Kaišiadorių liaudies teismo teisėjo pareigas nuo sausio 21 d., Rumšiškių liaudies teismo teisėjo pareigas nuo vasario 17 d., kurias atliko iki 1941 m. kovo 24 d.¹⁰²⁶

Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė nuo 1933 m. gruodžio 12 d. dirbo Papilės apylinkės teismo teisėja, nuo 1936 m. gruodžio 12 d. Alytaus I apylinkės teismo teisėja, nuo 1938 m. sausio 1 d. Alytaus apylinkės teismo teisėja. 1940 m. rugsėjo 27 d. atleista iš Alytaus apylinkės teismo teisėjo pareigų ir paskirta laikina Kupiškio liaudies teisėja nuo 1940 m. spalio 1 d. ir tais pačiais metais atleista. 1941 m. rugpjūčio 5 d. paskirta laikinai eiti Kauno apylinkės teismo teisėjo pareigas, kurias ėjo iki 1944 m.¹⁰²⁷

¹⁰²⁴ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184.

¹⁰²⁵ Žr. ten pat.

¹⁰²⁶ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

¹⁰²⁷ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 196.

Teisėja Bronė Juškytė Uogintienė. LCVA

Jadvyga Žukaitė Gaudušienė nuo 1939 m. kovo 1 d. dirbo Seirijų apylinkės teismo teisėja, nuo 1940 m. sausio 1 d. Prienų apylinkės teismo teisėja, nuo 1941 m. rugpjūčio 10 d. iki 1944 m. Alytaus apylinkės teismo teisėja.¹⁰²⁸

Irena Garmiūtė Eitutienė nuo 1940 m. sausio 1 d. dirbo Utenos apylinkės teismo teisėja, nuo 1941 m. vasario 7 d. Utenos I liaudies teismo teisėja iki 1941 m. birželio 22 d.¹⁰²⁹

Elena Jackevičaitė teisėja dirbo 18 metų (iki 1944 m.), iš viso teisme – 22 metus. Elena Masiulytė teisėja dirbo 11 metų (iki 1944 m.), iš viso teisme – 21 metus. Bronė Juškytė Uogintienė teisėja dirbo 8 metus (iki 1941 m.), iš viso teisme – 15 metų. Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė teisėja dirbo 11 metų (iki 1944 m.), iš viso teisme – 13 metų. Jadvyga Žukaitė Gaudušienė teisėja dirbo 5 metus (iki 1944 m.), iš viso teisme – 10 metų. Irena Garmiūtė Eitutienė teisėja dirbo 2 metus (iki 1941 m.), iš viso teisme – 5 metus.

5 moterys teisingumo ministro įsakymu ėjo teisėjo pareigas¹⁰³⁰, tai yra atliko teisėjo pareigas: 1925–1927 m. Emilija Kvedaravičiūtė Vambutienė¹⁰³¹, 1935 m. Marija Joana Jakovickaitė Digrienė¹⁰³², 1938–1940 m. Ona Puodžiūnaitė Janulionienė¹⁰³³, 1940 m. Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė¹⁰³⁴ ir Elena Griškevičiūtė Veličkienė¹⁰³⁵.

¹⁰²⁸ Jadvyga Žukaitė-Gaudušienė, Lietuvių enciklopedija, T. 35 (Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961); Žr. išnašą Nr. 21: Jungtinių Amerikos valstijų lietuviai: biografijų žinynas..

¹⁰²⁹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

¹⁰³⁰ Eiti teisėjo pareigas – teisingumo ministro įsakymu teismo kandidatui būti paskirtam laikinai atlikti teisėjo pareigas.

¹⁰³¹ Žr. išnašą Nr. 917: A.Vilbikas.

¹⁰³² Žr. ten pat.

¹⁰³³ Žr. ten pat.

¹⁰³⁴ Žr. ten pat.

¹⁰³⁵ Žr. ten pat.

Emilija Kvedaravičiūtė Vambutienė nuo 1925 m. birželio 3 d. laikinai dirbo Papilės nuovados taikos teisėja, nuo 1926 m. gegužės 28 d. – Telšių nuovados taikos teisėja, o nuo liepos 15 d. – Rietavo nuovados taikos teisėja, nuo 1926 m. rugsėjo 23 d. – Šiaulių II nuovados taikos teisėja, nuo gruodžio 10 d. iki 1927 m. rugsėjo 29 d. – Plungės nuovados taikos teisėja¹⁰³⁶.

Marija Joana Jakovickaitė Digrienė nuo 1935 m. balandžio 24 d. iki 1935 m. lapkričio 10 d. laikinai dirbo Kėdainių apylinkės teismo teisėja¹⁰³⁷.

Ona Puodžiūnaitė Janulionienė nuo 1938 m. liepos 21 d. laikinai dirbo Panevėžio apylinkės teismo teisėja, nuo 1940 m. vasario 1 d. Zarasų apylinkės teisėja, vėliau, iki 1941 m. birželio 22 d. Panevėžio apylinkės teismo teisėja¹⁰³⁸.

Vanda Vladislava Jasinskaitė Bytautienė nuo 1940 m. kovo 1 d. laikinai dirbo Šiaulių apylinkės teismo teisėja iki 1940 m. birželio 15 d.¹⁰³⁹

Elena Griškevičiūtė Veličkienė nuo 1940 m. kovo 16 d. laikinai dirbo Molėtų apylinkės teismo teisėja, nuo 1940 m. gegužės 10 d. Utenos apylinkės teismo teisėja iki 1940 m. rugpjūčio 10 d., kada Laikinojo Respublikos Prezidento aktu buvo paskirta Zarasų apylinkės teismo teisėja, tačiau 1941 m. sausio 29 d. buvo atleista iš pareigų¹⁰⁴⁰.

Visuomenės požiūris į teisėjas

Tarpukario Lietuvoje vyravo nuomonė, kad „negali būti moteriškė geru advokatu, rimtu teisėju, nes gi ji vadovaujasi jausmais ir neišlaikys bešališkumo. <...> Ta silpnybė, tas pavojus, kad moteriška nesivadovautų jausmais, ir neprileidžia jos prie visų aukštųjų valdininkų postų. Bet tai nereiškia dar moterų teisių su prievarta varžymo, nes gi tai diktuojama pačios prigimties.“¹⁰⁴¹

1932 m. Elena Jackevičaitė paklausta, „ar teismo darbas nedaro moterų kietaširdėmis ir ar nenaikina jose moralės ir pasitikėjimo žmonėmis?“, atsakė: „Teisme maža vietos sentimentalizmui, bet širdies jautrumą labai galima pritaikyti. Teismo darbas yra sulaužytų teisių atstatymas, kuris auklėja protą ir valią visuomenės narių santykiuose.“¹⁰⁴² Iš to klausimo dr. Dovilė Sagatienė daro išvadą, kad „tarpukario Lietuvoje vyravo nuogaštavimai, esą moteris, tapusi profesionalė, bus ne visai moteris, jai bus sunku vykdyti moteriškas pareigas, todėl jos nuo „vyriškų“ profesijų apsaugotinos dėl jų pačių gerovės“.¹⁰⁴³

Teisėjų visuomeninė veikla ir įvertinimas

Tarpukariu teisėjos aktyviai dalyvaudavo įvairioje visuomeninėje veikloje.

Elena Jackevičaitė nuo 1922 m. kovo 16 d. buvo Kalinių globos valdybos narė¹⁰⁴⁴, Lietuvos moterų tarybos organizacinio komiteto narė, o 1929 m. steigiamajame susirinkime,

¹⁰³⁶ LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 27.

¹⁰³⁷ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115.

¹⁰³⁸ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56.

¹⁰³⁹ Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

¹⁰⁴⁰ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 158.

¹⁰⁴¹ Kabarkštelka. „Lietuvos moteris“, *savaitraštis Vienybė*. (Nr. 8, 1918 m. kovo 14 d.).

¹⁰⁴² Žr. išnašą Nr. 916: Skruzde.

¹⁰⁴³ Žr. išnašą Nr. 940: D. Sagatienė.

¹⁰⁴⁴ LCVA, F. 402, Ap. 4, B. 115.

išrinkta į Lietuvos moterų tarybos Valdybos nares¹⁰⁴⁵, pasisakė prieš ištekėjusių moterų teisinį varžymą. 1928 m. gegužės 15 d. Respublikos Prezidentas Antanas Smetona apdovanojo Eleną Jackevičaitę Lietuvos nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliu¹⁰⁴⁶.

E. Jackevičaitės Lietuvos nepriklausomybės medalio liudijimas. Iš asmeninės A. Aužbikavičiaus kolekcijos

1936 m. Bronė Juškytė Uogintienė¹⁰⁴⁷ ir Elena Masiulytė¹⁰⁴⁸ buvo priimtos į Teisingumo ministerijos šaulių būrį. 1933 m. vasario 16 d. Respublikos Prezidentas Antanas Smetona Nepriklausomybės šventės proga apdovanojo Bronę Juškytę Uogintienę III laipsnio Gedimino ordinu¹⁰⁴⁹.

Jadvyga Žukaitė Gaudušienė buvo Aukštąjį mokslą baigusių moterų sąjungos valdybos narė, Kalinių globos draugijos narė. Pasitraukusi į JAV, buvo Teisininkų draugijos Čikagos

¹⁰⁴⁵ LCVA, F. 402, Ap. 4, B. 800.

¹⁰⁴⁶ Iš A. Aužbikavičiaus asmeninės kolekcijos.

¹⁰⁴⁷ LCVA, F. 561, Ap. 2, B. 1640.

¹⁰⁴⁸ LCVA, F. 561, Ap. 15, B. 384a; LCVA, F. 561, Ap. 1a, B. 684.

¹⁰⁴⁹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

skyriaus valdybos narė, Lietuvos fondo, vėliau Tautos fondo rėmėja. Dalyvavo Moterų federacijos, Lietuvos dukterų draugijos veikloje¹⁰⁵⁰.

Pokyčiai lyčių lygybės aspektu po 1940 m. birželio 15 d.

Po 1940 m. birželio 15 d. prasidėjo sovietinei valdžiai netinkamų Lietuvos gyventojų persekiojimai, represijos, kalinimai, trėmimai ir žudymai. 1944 m. sugrįžę sovietai ėmėsi dar masiškesnių trėmimų. Labiausiai nukentėjo lietuvių inteligentija: teisėsaugos, švietimo ir kitų sričių darbuotojai, nemaža jų dalis buvo nužudyta, išstremta į Sibirą, išvežta į kalėjimus, lagerius.

Teisėja Emilija Kvedaravičiūtė Vambutienė baigė darbą teisme 1927 m. spalio 1 d. ir tapo private advokate Šiauliuose¹⁰⁵¹. Teisėja Marija Joana Jakovickaitė Digrienė baigė darbą teisme 1935 m. lapkričio 10 d., tapo advokate Kėdainiuose¹⁰⁵², vėliau advokatavo Vilniuje, Kaune¹⁰⁵³.

Elena Masiulytė ir Elena Jackevičaitė 1941 m. kovo 31 d.¹⁰⁵⁴ iš Kauno apygardos teismo, Bronė Juškytė Uogintienė 1941 m. kovo 24 d.¹⁰⁵⁵ iš Kauno apylinkės teismo, Elena Veličkienė 1940 m. pabaigoje¹⁰⁵⁶ iš Zarasų apylinkės teismo LSSR teisingumo liaudies komisaro įsakymais buvo atleistos iš darbo. Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė 1940 m. rugsėjo 27 d. atleista iš Alytaus apylinkės teismo, laikinai paskiriant Kupiškio liaudies teisėja ir tais pačiais metais atleista LSSR teisingumo liaudies komisaro įsakymu¹⁰⁵⁷.

Buvusi teisėja Elena Masiulytė 1941 m. balandžio 7 d. Kauno apygardos teismo pirmininko įsakymu paskirta vyr. konsultante, o po mėnesio 1941 m. gegužės 7 d. to paties pirmininko įsakymu buvo atleista¹⁰⁵⁸.

1940–1941 m., pirmos sovietinės okupacijos metais, Bronė Juškytė Uogintienė po 1940 m. birželio 15 d. LSSR teisingumo liaudies komisaro įsakymu dirbo Kauno liaudies teisėja, taip pat 1941 m. sausio 17 d. jai pavesta laikinai eiti ir kitų gretimų teismų liaudies teisėjo pareigas, tai yra Kaišiadorių liaudies teismo teisėjo pareigas nuo sausio 21 d., Rumšiškių liaudies teismo teisėjo pareigas nuo vasario 17 d., tačiau jau 1941 m. kovo 24 d. ji buvo atleista¹⁰⁵⁹.

Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė 1940 m. rugsėjo 27 d. LSSR teisingumo liaudies komisaro įsakymu atleista iš Alytaus apylinkės teismo teisėjo pareigų ir paskirta laikina Kupiškio liaudies teisėja nuo 1940 m. spalio 1 d., tais pačiais metais buvo atleista iš pareigų¹⁰⁶⁰.

¹⁰⁵⁰ Žr. išnašą Nr. 932: Jungtinių Amerikos valstijų lietuviai: biografijų žinynas.

¹⁰⁵¹ LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 27.

¹⁰⁵² LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115.

¹⁰⁵³ LCVA, F. R–762, Ap. 2, B. 684.

¹⁰⁵⁴ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184; F. R–624, Ap. 2, B. 7.

¹⁰⁵⁵ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132; F. R–624, Ap. 2, B. 7.

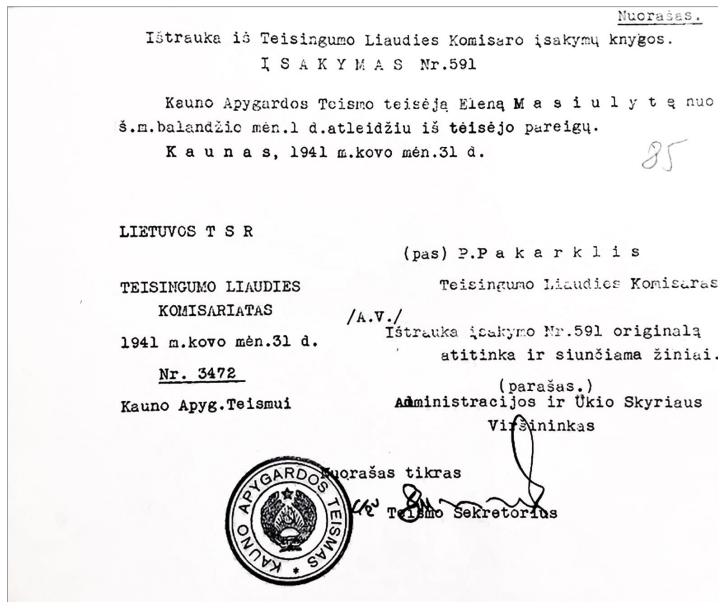
¹⁰⁵⁶ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 158; F. R–624, Ap. 2, B. 7.

¹⁰⁵⁷ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 196; F. R–624, Ap. 2, B. 7.

¹⁰⁵⁸ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184.

¹⁰⁵⁹ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132.

¹⁰⁶⁰ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 196.

Teisingumo liaudies komisaro įsakymas atleisti teisėją Elena Masiulytę iš pareigų. LCVA

Jadvyga Žukaitė Gaudušienė po 1940 m. birželio 15 d. dirbo Prienų liaudies teismo teisėja iki 1941 m. birželio 22 d.¹⁰⁶¹

Ona Puodžiūnaitė Janulionienė 1940 m. rugpjūčio 20 d. buvo LSSR Teisingumo ministro įsakymu paskirta Kauno liaudies teismo teisėja nuo rugpjūčio 10 d. ir dirbo iki 1941 m. birželio 22 d.¹⁰⁶²

Elena Veličkienė Griškevičiūtė 1940 m. rugpjūčio 20 d. LSSR Teisingumo ministro įsakymu paskirta Zarasų liaudies teismo teisėja nuo rugpjūčio 10 d., tačiau netrukus buvo atleista iš pareigų ir 1941 m. sausio 29 d. išvyko į Vilnių.¹⁰⁶³

Irena Garmiūtė Eitutienė nuo 1941 m. vasario 7 d. iki 1941 m. birželio 22 d. dirbo Utenos I liaudies teismo teisėja.¹⁰⁶⁴

Tik Irena Garmiūtė Eitutienė, Jadvyga Žukaitė Gaudušienė ir Ona Puodžiūnaitė Janulionienė dirbo liaudies teismų teisėjomis iki 1941 m. birželio 22 d.

1941 m. liepos 14 d. Laikinosios Lietuvos Vyriausybės teisingumo ministras iki 1940 birželio 15 d. buvusiems teisėjams ir pareiškusiems norą grįžti įsakė pradėti darbą nuo liepos 11 d. Elena Jackevičaitė nuo 1941 m. liepos 11 d. iki 1944 m. dirbo Kauno apygardos teismo Civilinio skyriaus teisėja.¹⁰⁶⁵ Elena Masiulytė nuo 1941 m. liepos 11 d. iki 1943 m. dirbo Kauno apygardos teismo teisėja, 1943–1944 m. – Vilniaus apygardos teismo teisėja.¹⁰⁶⁶ Marija Kor-

¹⁰⁶¹ Žr. išnašą Nr. 917: A.Vilbikas.

¹⁰⁶² Žr. išnašą Nr. 1005: A. Butkevičius.

¹⁰⁶³ LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 158.

¹⁰⁶⁴ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84.

¹⁰⁶⁵ Žr. išnašą Nr. 917: A.Vilbikas.

¹⁰⁶⁶ LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184; Žr. išnašą Nr. 917: A.Vilbikas.

zonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė nuo 1941 m. rugpjūčio 5 d. iki 1944 m. dirbo Kauno apylinkės teismo teisėja, vėliau pasitraukė į Vokietiją.¹⁰⁶⁷ Jadvyga Žukaitė Gaudušienė nuo 1941 m. rugpjūčio 10 d. iki 1944 m. dirbo Alytaus apylinkės teismo teisėja¹⁰⁶⁸

Pirmos sovietinės okupacijos metu 1940–1941 m. dirbo 202 teisėjai, iš jų 20 moterų, tai sudarė 9 %.¹⁰⁶⁹

1941–1944 m. teisėjomis dirbo tik 4 moterys: Elena Jackevičaitė, Elena Masiulytė, Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė ir Jadvyga Žukaitė Gaudušienė.

Antro pasaulinio karo metu 1941–1944 m. dirbo 207 teisėjai, iš jų 6 moterys, tai sudarė 2,9 %.¹⁰⁷⁰

Karui pasibaigus, Jadvyga Žukaitė Gaudušienė ir Marija Korzonaitė Milvidienė (Milvydienė) Stepanauskienė emigravo į Vakarų.

Po 1944 m., antros sovietinės okupacijos metais, nė viena iš 11 moterų, dirbusių teisėjomis tarpukariu, nėjo teisėjo pareigų.

Antros sovietinės okupacijos metu 1944–1951 m. dirbo 350 teisėjų, iš jų 35 moterys, tai sudarė 10 %. 1951–1990 m. dirbo 1021 teisėjas, iš jų 263 moterys, tai sudarė 25,5 %.

1918–2018 m. Lietuvai priklausančioje teritorijoje dirbo 2357 teisėjai, iš jų 932 moterys, tai sudarė 39,5 %. Atstačius Lietuvos Respublikos Nepriklausomybę 1990–2018 m. dirbo 1964 teisėjai, iš jų 1021 moteris, tai sudarė 52 %.¹⁰⁷¹

Teisėjų moterų skaičius nuo 1918 m. iki 2018 m. išaugo nuo 2,6 % iki 52 %.¹⁰⁷²

Lietuvos Respublikos įstatymai užtikrina lygias vyrų ir moterų galimybes. Kaip rašoma Socialinių inovacijų fondo poveikio vertinimo ataskaitoje: „dėl demografinės padėties <...> studentų (vyrų, aut. pastaba) skaičius mažėja. Besimokančių vyrų skaičius sumažėjo perpus. <...> nuosekliai mažėja skaičius vyrų, dirbančių valstybės sektoriuje“¹⁰⁷³. Ir tai patvirtina Lietuvos teismuose dirbantys teisėjai. 2014 m. teisėjais dirbo 456 moterys, tai sudarė 60,55 %, ir 297 vyrai, tai sudarė 39,45 %. 2015 m. teisėjais dirbo 468 moterys, tai sudarė 61,42 %, ir 294 vyrai, tai sudarė 38,58 %. 2016 m. teisėjais dirbo 476 moterys, tai sudarė 61,42 %, ir 299 vyrai, tai sudarė 38,58 %. Lietuvos teismuose 2017 m. teisėjais dirbo 476 moterys, tai sudarė 62,06 %, ir 291 vyrai, tai sudarė 37,94 %. Lietuvos teismuose 2018 m. teisėjais dirbo 474 moterys, sudarė 62,53 %, ir 284 vyrai, sudarė 37,47 %.¹⁰⁷⁴ Nuo 2014 m. skaičius padidėjo nuo 60,55 % arba 456 moterų, iki 2018 m. – 62,53 % arba 474 moterų, tai yra augimas 2 %, o vyrų sumažėjo nuo 297 iki 284.

IŠVADOS

1. Vyrų ir moterų santykis tarp baigusiujų 1924–1940 m. Lietuvos universiteto Teisių fakulteto Teisių skyrių buvo 93% ir 7%. 1924 m. Teisių skyrių baigė viena moteris, o 1937 m. – 11 moterų.

¹⁰⁶⁷ LCVA, F. R–624, Ap. 2, B. 1; F. 478, Ap. 1, B. 184; Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

¹⁰⁶⁸ LCVA, F. R–624, Ap. 2, B. 7.

¹⁰⁶⁹ Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

¹⁰⁷⁰ Žr. ten pat.

¹⁰⁷¹ Žr. ten pat.

¹⁰⁷² Žr. ten pat.

¹⁰⁷³ Moterys ir vyrai Lietuvoje visuomenėje (Socialinių inovacijų fondas, Kaunas, 2014).

¹⁰⁷⁴ Žr. išnašą Nr. 917: A. Vilbikas.

2. Iki 1940 m. tik 6 moterys buvo paskirtos nuolatinėmis teisėjomis ir 5 moterys ėjo teisėjo pareigas teisingumo ministro įsakymu.
3. Sovietinių laikotarpiu teisėjos moterys sudarė nuo dešimtadalio 1944–1951 m. iki ketvirtadalio 1952–1990 m. bendro teisėjų skaičiaus.
4. 1990 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę moterų teisėjų santykis tarp visų teisėjų ėmė iš esmės keistis. 2018 metais jos sudarė 62.5 % visų teisėjų šalyje. Tai liudija, kad dabar Lietuvoje tarp teisėjų yra realizuotas lyčių lygybės principas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Birmontienė T. „Moterų teisių raida Lietuvoje: konstitucinis pripažinimas, pilietinio lygia-teisiškumo sieks“. Jurisprudencija (2006 12(90), p. 36.
2. Butkevičius A. „Direktorė, teisėja, advokatė“ Respublika (2019 08 11).
3. Jungtinių Amerikos valstijų lietuviai: biografijų žinynas (Vilnius: mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1998), p. 287.
4. Kabarkštelka. „Lietuvos moteris“, savaitraštis Vienybė. (Nr. 8, 1918 m. kovo 14 d.) p. 118-119.
5. Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai. Laikinosios vyriausybės žinių papildymas (1918, Nr.1), 22 straipsnis.
6. Žukaitė-Gaudušienė J. *Lietuvių enciklopedija*, T. 35 (Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961), P. 420.

Kiti šaltiniai

7. LCVA, F. 402, Ap. 4, B. 115, P. 13–22.
8. LCVA, F. 402, Ap. 4, B. 800, P. 4, 5.
9. LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 115, P. 1–115.
10. LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132, P. 1–100.
11. LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 132, P. 6.
12. LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 184, P. 1–106.
13. LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 196, P. 1–22.
14. LCVA, F. 478, Ap. 1, B. 84, P. 1–17.
15. LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 27, P. 1–1b.
16. LCVA, F. 488, Ap. 8, B. 271 P. 1–4.
17. LCVA, F. 561, Ap. 15, B. 384a.
18. LCVA, F. 561, Ap. 1a, B. 684.
19. LCVA, F. 561, Ap. 2, B. 1640, P. 594–595.
20. LCVA, F. 631 Ap. 7, B. 2226, P. 16–24.
21. LCVA, F. 631 Ap. 7, B. 5765 P. 2–20.
22. LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 2226, P. 1–16.
23. LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 5765, P. 8–24.
24. LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 64, P. 2–12.
25. LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 644, P. 1–2.
26. LCVA, F. 631, Ap. 7, B. 6621, P. 2–24.
27. LCVA, F. 648, Ap. 1, B. 609, P. 66.
28. LCVA, F. 673, Ap. 2, B. 402, P. 108–110.
29. LCVA, F. 673, Ap. 2, B. 491, P. 60.
30. LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 158, P. 5–32.

31. LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 56, P. 5–25.
32. LCVA, F. 842, Ap. 3, B. 6621, P. 53.
33. LCVA, F. 844, Ap. 4, B. 1, P. 5.
34. LCVA, F. 844, Ap. 4, B. 23, P. 191.
35. LCVA, F. R-1104, Ap. 2, B. 3939, P. 1.
36. LCVA, F. R-624, Ap. 1, B. 122 t. I, P. 122–159.
37. LCVA, F. R-624, Ap. 1, B. 86, P. 162–163.
38. LCVA, F. R-624, Ap. 1, B. 96, P. 291–292.
39. LCVA, F. R-624, Ap. 2, B. 1, P. 130.
40. LCVA, F. R-624, Ap. 2, B. 7, P. 5–72.
41. LCVA, F. R-762, Ap. 2, B. 684, P. 41.
42. LCVA, F. R-762, Ap. 2, B. 702, P. 494.
43. LCVA. F. 1600 Ap. 4, B. 672.
44. LCVA. F. 400, Ap. 1, B. 393, P. 74, 288.
45. LCVA. F. 400, Ap. 1, B. 51, P. 10, 108.
46. LCVA. F. 400, Ap. 1, B. 62, P. 12.
47. LCVA. F. 400, Ap. 1, B. 799, P. 13.
48. LCVA. F. 614, Ap. 1, B. 30, P. 85.
49. LCVA. F. 631, Ap. 7, B. 1267, P. 4.
50. LCVA. F. 842, Ap. 3, B. 56, P. 6.
51. LCVA. F. 964, Ap. 1, B. 354, P. 2–3.
52. Lietuvos žinios: Moteris teisėjas, Moteris (1925, Nr. 12), p. 177.
53. Machovenko J. „Universitetinės teisės studijos tarpukario Lietuvos Respublikoje“. Teisė, Nr. 65, p. 77.
54. Moterys ir vyrai Lietuvos visuomenėje (Socialinių inovacijų fondas, Kaunas, 2014), p. 11.
55. Purvaneckienė G. „Lyčių lygybė Lietuvoje sociologiniu požiūriu“. Moters pasaulis (1994, Nr.3).
56. Sagatienė D. „Unikalus interviu su pirmąją Lietuvos teisėja“, Teismai.LT (2016, Nr. 1(21), p. 26.
57. Skruzdė. „Pasikalbėjimas su teisėja Elena Jackevičaitė“, Moteris (1932, Nr. 6), p. 89.
58. Stundžienė L. „Lyčių politika Lietuvoje: moterys ir vyrai moksle“, Klėja (2002, Nr. 1).
59. Šidlauskienė V. Vyrų vaidmuo formuojant lyčių lygybės politiką// Viešoji politika lyčių lygybės aspektu, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005).
60. Taljūnaitė M. Lyčių lygybės politika Lietuvoje// Viešoji politika lyčių lygybės aspektu, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005).
61. Toliušis Z. „Lietuvos teismų darbuotojai“, Teisė (1922, Nr. 2), 43 p.
62. Vilbikas A. Teismai ir teisėjai Lietuvoje (1918-2018) (Kaunas: Eurispaua, 2018).

Internetiniai šaltiniai

63. Vytauto Didžiojo universitetas // <https://www.vdu.lt/lt/apie-vdu-kaune/vdu-vakar-ir-sian-dien/vdu-istorija/>; <http://teise.vdu.lt/istorija>, 2019 12 28.

SUMMARY

LITHUANIAN JUDGES (WOMEN) IN INTERWAR PERIOD

The article discusses the participation and self-realisation of women in the system of the courts between the two world wars.

Till 1917 in Russia after the graduation of studies women were forbidden to work as judges or advocates. Becoming a judge or an advocate was deemed to be a masculine profession, discrimination of women was legitimised. There was no gender equality, nobody talked about equal rights.

On 2 November 1918 the first temporary Constitution of Lithuania was adopted, Lithuania established the legal basis. The Constitution provided to women the right to vote. Step by step gender equality started to evolve.

In the article the author analyses the data from the archives about women's legal studies in Vytautas Magnus University, possibilities of women to work in the judicial office, their legal career at the courts. The article reveals dynamic changes of women judges' activities in the context of gender equality.

Gender equality was declared in a formal way, there was no real gender equality. Stereotypes about women were manifest. Between the two world wars discriminatory relationships in the field of gender equality diminished a bit.

Positive changes happened in Vytautas Magnus University Faculty of Law during the independence period. Women could study law.

The article analyses the participation of women judges from the point of gender equality in the system of the courts starting from Russian occupation and finishing with current situation.

On 11 March 1990 the Republic of Lithuania regained independence. The proportion and influence of women judges changed essentially. Currently the principle of gender equality is implemented in Lithuania.

KEYWORDS

Women judges, faculty of law, students, diplomas, university, legal education, candidates to judicial office, examination for candidates to judicial office, oaths, repressions, gender equality.